

Téma: **SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY -
Foglalkoztatáspolitikai**

Időszak: 2012. február

Dátum: 2012. március 30.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

<i>Vezetői összefoglaló.....</i>	<i>1</i>
<i>Nemzetközi munkaerőpiac.....</i>	<i>3</i>
<i>Magyar munkaerőpiac.....</i>	<i>5</i>
<i>Munkahelyi képzések.....</i>	<i>9</i>
<i>Közfoglalkoztatás.....</i>	<i>11</i>
<i>Nemzeti Foglalkoztatási Alap 2012.....</i>	<i>14</i>

Vezetői összefoglaló

A világ munkaerőpiacain vegyes változások tapasztalhatóak a 2012-es év kezdetén. Jelentős eltérés mutatkozott az európai és az amerikai munkapiacokon zajló folyamatokban. Míg Európában, általánosságban véve megtorpant a javulás, sőt romlik a helyzet, addig az Egyesült Államokban folytatódott a konszolidáció. Összességében elmondható azonban, hogy a munkanélküliségi ráták az idei év kezdetén is magas szinten tartózkodnak. Tekintve, hogy Európát elérte a reálgazdasági válság újabb hulláma, rövid távon folytatódhat a munkaerőpiacokon tapasztalt negatív tendencia és a munkanélküliség mértékét tekintve enyhülés csak 2013-ban indulhat meg.

A magyar gazdaságban a kedvező folyamatok lassulása a munkakeresleten is érezhető, ami elsősorban a bizonytalan konjunkturális kilátásokkal és a szabályozási környezet változásaival van összhangban. A foglalkoztatottság tavalyi év végén megfigyelt kedvezőtlen alakulása 2012 első hónapjában tovább folytatódott. 2011 utolsó hónapjában megfigyelt 3 ezer fős csökkenés után további 4,6 ezer fővel voltak kevesebben a munkával rendelkezők. A létszámadatok is hasonló változásról tesznek tanúbizonyságot, ami már nem csak a költségvetési szektorban megfigyelhető közfoglalkoztatás átalakításával magyarázható, hanem a versenyszférában is apadást regisztráltak. Ez összefüggésben lehet a vállalati terhek növekedésével (minimálbér-emelés, bérkompenzáció), és így a munkakereslet visszaesése a jövőben is tovább folytatódhat.

A versenyszférában a bruttó bérek növekedési üteme 5,2 százalékos volt januárban, amely megegyezik az előző évben tapasztalt átlagos bérdinamikával. A szférában az szja szabályok átalakítása miatt sokaknak csökkent volna a nettó keresete, ezért a kormány bevezette az elvárt béremelést és bérkompenzációt, amelyet a vállalatok nem kötelesek betartani. A bruttó bérek alapján jól látszik, hogy nem nőtt jelentősen január hónapban a bérdinamika, azonban a rendszeres béreket megvizsgálva már érződik a kormányzati intézkedések hatása. Összességében azonban a nettó bérek növekedési üteme csak 1,4 százalékot tett ki, amely így az infláció mértékénél jóval alacsonyabb bővülést mutatott.

A munkaerőpiac szereplőinek továbbképzésében nem csak az állam vesz részt aktívan, hanem a vállalatok maguk is sok időt és energiát fordítanak alkalmazottaik oktatására. A versenyszféra vállalkozásai által biztosított munkahelyi képzések segíthetnek alkalmazkodni a gyorsan változó környezethez, versenyképességük javításán és a hosszú távú gazdaságos működésben. A szakmai képzést nyújtó vállalatok közül tevékenység szerint kitűnnek a pénzügyi, a villamosenergia-, gáz- gőzellátás, légkondicionálás, valamint a vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelés, hulladékgazdálkodás nemzetgazdasági ágak. A hagyományos szakmai képzés részesedése jelentősen nőtt, míg a szakmai képzések egyéb formáinak aránya csökkent. Ennek hátterében az állhat, hogy a hagyományos típusú képzésekkel több embert lehet egyszerre átképezni, általánosabb és költségtakarékosabb.

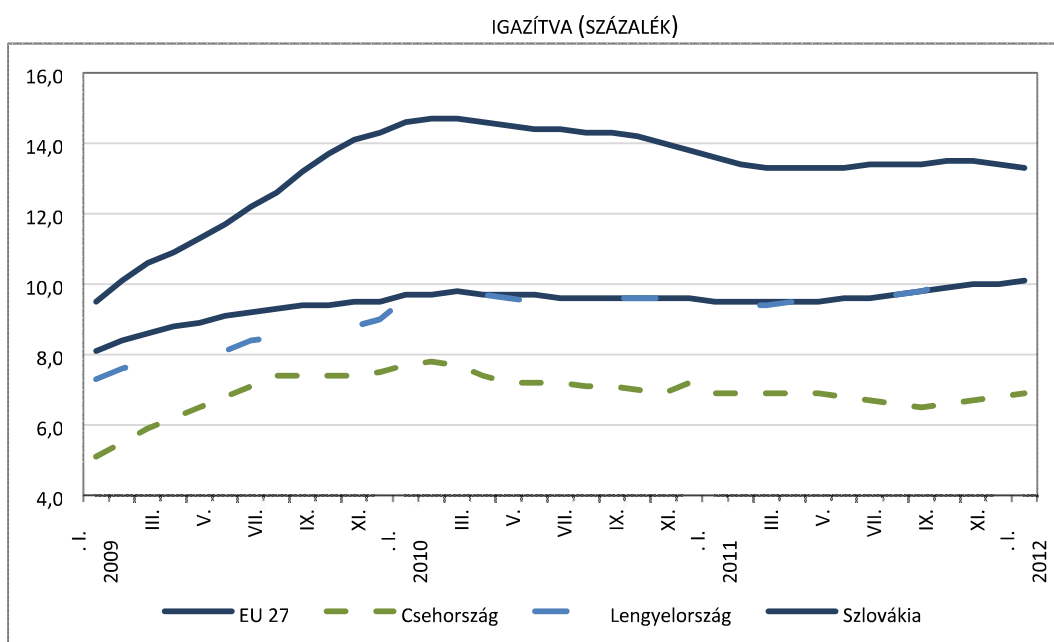
A közfoglalkoztatási programok tervezése során előtérbe helyezett szempontok fontosak, és nagy részük megegyezik az eddigi programok szellemiségével. Az elsődleges irányelv, hogy a hátrányos kistérségek szociális helyzetét, valamint a munkaerő versenyképességét kell javítani. Ehhez fontos volt, hogy a részmunkaidős, rövid idejű közfoglalkoztatási formát háttérbe szorítsák (jelen esetben teljesen megszűnt), és egy stabilabb jövedelemforrást biztosítsanak a résztvevőknek. A másik fontos irányelv, hogy mindenki kapjon közmunkát, aki igényel. Ezért is érdemes kitérni arra, hogy a költségvetésben szereplő 132 milliárdos keretösszeg egy felülről nyitott tétel, és lehetséges év közben új forrásokat allokálni a közfoglalkoztatásra.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadási része jelentősen átalakult a 2011-es Munkaerő-piaci Alaphoz képest. Az aktív támogatásokra szánt összegek kevésbé változtak, azonban a passzív ellátásokra lényegesen kevesebbet tervezett a kormány az álláskeresői járadék folyósítási idejének lerövidülése miatt.

Nemzetközi munkaerőpiac

A világ munkaerőpiacain vegyes változások tapasztalhatóak a 2012-es év kezdetén. Jelentős eltérés mutatkozott az európai és az amerikai munkapiacokon zajló folyamatokban. Míg Európában általánosságban véve megtorpant, sőt romlik a helyzet, addig az Egyesült Államokban folytatódott a konszolidáció. Összességében elmondható azonban, hogy a munkanélküliségi ráták az idei év kezdetén is magas szinten tartózkodnak. Tekintve, hogy Európát elérte a reálgazdasági válság újabb hulláma, rövid távon folytatódhat a munkaerőpiacokon tapasztalt negatív tendencia és a munkanélküliség mértékét tekintve enyhülés csak 2013-ban indulhat meg.

1. ÁBRA: AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS A VISEGRÁDI HÁRMAK MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁJA SZEZONÁLISAN

Forrás: Eurostat

Az Európai Unióban a szezonálisan igazított adatok tanúsága szerint a munkanélküliségi ráta soha nem látott szintre emelkedett: 2012 januárjában 10,1 százalékos mutatót regisztráltak. Ez 0,1 százalékponttal magasabb, mint a megelőző hónapi statisztika, míg az egy évvel korábbi adathoz képest 0,6 százalékpontos emelkedést jelent. Januárban így összesen 24,3 millió fő volt állás nélkül az Európai Unió tagországaiban. Az euróövezetben az állástalanok száma 16,9 millió fő, ami historikusan magas, 10,7 százalékos munkanélküliségi rátát jelent. Az állástalanok aránya egymás után a hetedik hónapban emelkedett és a tavalyi év azonos időszakához viszonyítva 0,7 százalékpontos növekményt regisztráltak.

Az Eurostat legfrissebb becslése alapján a foglalkoztatottság 2011 negyedik negyedében az Európai Unió egészében 0,1 százalékkal csökkent. Az euróövezetben ennél némileg nagyobb, 0,2 százalékos csökkenést regisztráltak az előző negyedév bázisán. Az előző év azonos időszakához képest az EU 27 esetében a foglalkoztatotti létszám stagnált, míg a

valutaövezet mutatója 0,2 százalékos csökkenést mutat. A gyenge munkaerő-piaci teljesítmény elsősorban az építőipar szűkülő munkaerő-keresletének tudható be: az ágazat foglalkoztatotti létszáma 1,5, valamint 0,8 százalékkal zuhant az euróövezetben és az EU egészében negyedév/negyedév bázison. Év/év bázison is itt volt a legnagyobb a visszaesés a negyedik negyedévben, míg jelentős pozitív hozzájárulást a szolgáltatások ága tud felmutatni.

Az unió tagországai között jelentős különbségek figyelhetők meg a munkanélküliség szintjében. Januárban a legalacsonyabb rátát Ausztriában (4 százalék), míg a legmagasabbat továbbra is Spanyolországban (23,3 százalék) mérték. A piaci nyomás alatt tartott országokban Spanyolország mellett a másik ibériai állam, Portugália, továbbá Görögország van a legrosszabb helyzetben a munkanélküliséget tekintve. A tavalyi év utolsó hónapjához mérten a tagállamok nagy többségében emelkedett az állástalanok aránya. Árnyaltabb a kép, amennyiben az előző év azonos időszakát tekintjük bázisnak: nyolc tagállam esetében még mindig alacsonyabb a munkanélküliek aránya, mint egy évvel korábban. A legnagyobb munkaerő-piaci javulást Németország érte el ezen időszak alatt, mivel 0,7 százalékponttal alacsonyabb a ráta, mint 2011 januárjában. Fontos felhívni a figyelmet azonban arra, hogy a hónapok óta tartó javulás az idei év első hónapjában megtorpanni látszik, mivel 0,1 százalékpontos emelkedéssel 5,8 százalékra nőtt a német ráta.

A három visegrádi országban is egymással ellentétes munkaerő-piaci folyamatokat tapasztalhattunk az elmúlt hónapok során, így januárban is. A régióban továbbra is Szlovákia esetében regisztrálták a legmagasabb munkanélküliségi mutatót (13,3 százalék), azonban egymás után a harmadik hónapban csökkent a ráta 0,1 százalékponttal. Ezzel szemben Csehországban már szeptember óta trendszerűen emelkedik az állástalanok aránya és januárban újabb 0,1 százalékpontos növekedés után 6,9 százalékon áll. Ezzel egyébként az egy évvel korábbi szintre emelkedett a mutató.

Lengyelország esetében továbbra is magas, 10,1 százalékos a ráta, szemben a 2011. januári 9,4 százalékkal, azonban október óta stabilizálódott a munkaerőpiac, hiszen a mutató gyakorlatilag változatlan. A munkanélküliség elmúlt egy évben tapasztalt jelentős emelkedése a munkaerő kínálat érdemi megugrásának tudható be, melynek két forrása volt: a kormányzati intézkedések nyomán növekvő aktivitás, valamint egy jelentős statisztikai revízió. A foglalkoztatottak száma a Lengyel Nemzeti Bank jelentése (*Inflation Report, 2012 March*) szerint a tavalyi év negyedik negyedévében 0,3 százalékkal nőtt az előző negyedévhez képest. Ehhez 0,4 százalékkal járult hozzá a privátszféra, míg -0,1 százalékkal az állami foglalkoztatás. A legjelentősebben az ágazatok közül az ipar járult hozzá a foglalkoztatottak számának bővüléséhez (1,1 százalék), miközben a mezőgazdaságban egymás után a második negyedévben regisztráltak jelentős visszaesést (-0,7 százalék negyedév/negyedév). A Lengyel Nemzeti Bank legutóbbi inflációs jelentésében a

foglalkoztatottság csökkenésével számol rövid távon, összhangban a lanyhuló gazdasági növekedéssel.

Az Egyesült Államokban, szemben az Európai Unióban tapasztalt negatív folyamatokkal, januárban tovább csökkent a munkanélküliségi mutató, ami így 8,3 százalékon áll. Ez a tavalyi év azonos időszakához viszonyítva 0,8 százalékpontos mérséklődést jelent. A februári gyorsjelentés szerint azonban a ráta nem változott, így továbbra is 12,8 millió fő van állás nélkül a tengerentúli államban. A hosszú távú munkanélküliek (akik 27 hétnél régebben keresnek állást) száma január és február között csak enyhén mérséklődött: 5,4 millió főt regisztráltak. Ez azonban 400 ezer fővel alacsonyabb, mint az egy évvel korábbi szint.

A váratlanul jó gazdasági teljesítménynek köszönhetően a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet továbbra is bővült az Egyesült Államokban és februárban újabb 227 ezer fővel nőtt a foglalkoztatottak száma, ami a 233 ezer fővel növekvő magánszféra és a 6 ezer fővel csökkenő állami szféra együttes hatását jelenti. A magánszférában tapasztalt jelentős növekmény elsősorban az üzleti szolgáltatások, az egészségügy és szociális ellátás, a feldolgozóipar és a bányászat ágazatok bővülésének tudható be. A tavalyi év azonos időszakához viszonyítva a teljes foglalkoztatotti létszám 1,5 százalékkal bővült.

Magyar munkaerőpiac

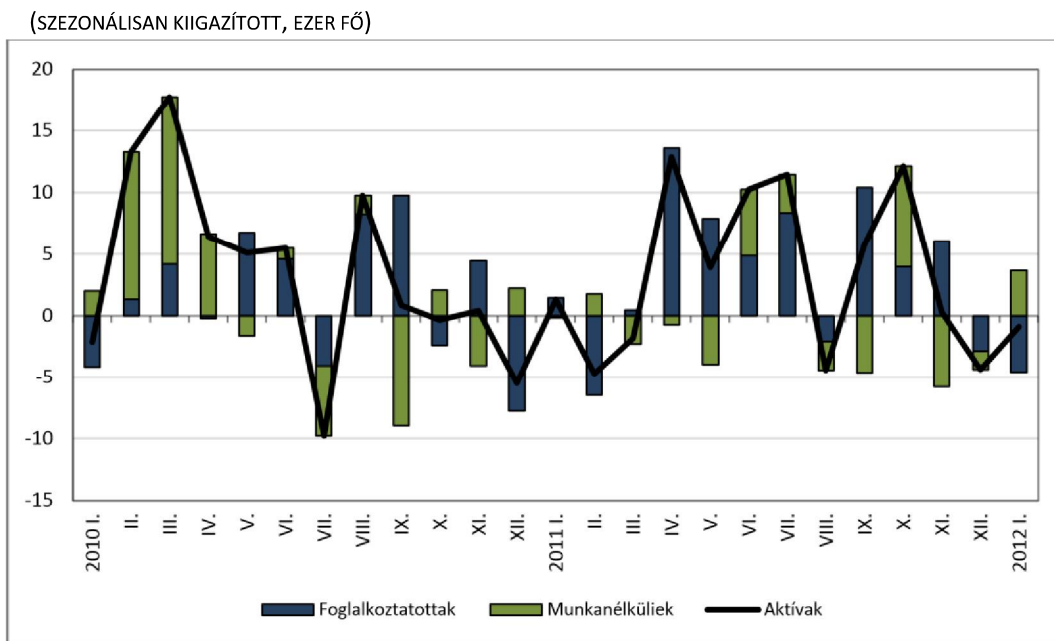
A magyar gazdaságban a kedvező folyamatok lassulása a munkakeresleten is érezhető, ami elsősorban a bizonytalan konjunkturális kilátásokkal és a szabályozási környezet változásaival van összhangban. A foglalkoztatottság tavalyi év végén megfigyelt kedvezőtlen alakulása 2012 első hónapjában tovább folytatódott. 2011 utolsó hónapjában megfigyelt 3 ezer fős csökkenés után további 4,6 ezer fővel voltak kevesebben a munkával rendelkezők. A létszámadatok is hasonló változásról tesznek tanúbizonyságot, ami már nem csak a költségvetési szektorban megfigyelhető közfoglalkoztatás átalakításával magyarázható, hanem a versenyszférában is apadást regisztráltak. Ez összefüggésben lehet a vállalati terhek növekedésével (minimálbér-emelés, bérkompenzáció), és így a munkakereslet visszaesése a jövőben is tovább folytatódhat.

A munkanélküliek száma két hónap után kismértékben újra emelkedett az idei év első hónapjában, így a szezonálisan kiigazított ráta 10,9 százalékos volt a 15–74 éves aktív lakosság körében. Emellett a munkakeresés időtartama folyamatosan rövidült: az előző év azonos időszakának bázisán emelkedik a három vagy annál kevesebb hónapja állást keresők száma és aránya, ami a közfoglalkoztatás átalakításával, valamint az álláskeresési járadék időtartamának csökkentésével függ össze.

Mivel a tavalyi évben a rövid idejű közfoglalkoztatás volt a jellemző és a programba belépők száma jelentősnek tekinthető (kb. 300 ezer fő), így a foglalkoztatás és a munkanélküliség közötti áramlás viszonylag nagy volt. Ennek eredményeként csökkenhetett a munkakeresés

átlagos időtartama. Az idei évben azonban megszűnik a rövid idejű közfoglalkoztatási forma, ami miatt a program kiszámíthatóbb jövedelemforrássá válik a résztvevők számára. Az átalakítás következtében a munkanélküliség összetétele is változhat, mivel a rövid ideje állás nélkül lévők aránya újra csökkenhet. Összességében az aktivitás tovább bővült (56,2 százalék), azonban a növekedés mértéke jelentősen lelassult.

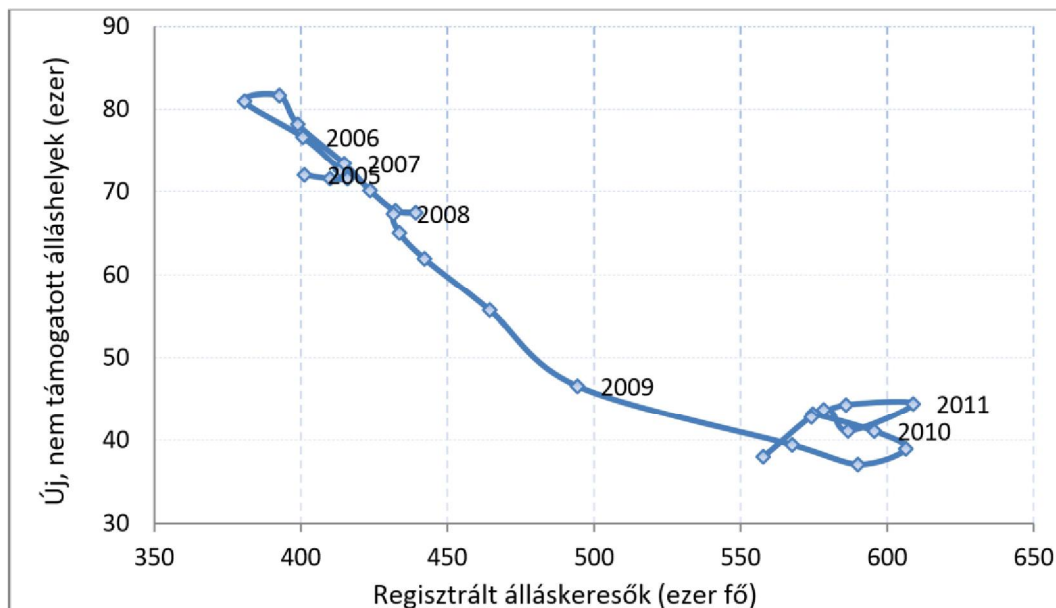
2. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATOTSÁG ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG NEGYEDÉVES VÁLTOZÁSA

Forrás: KSH, Századvég-számítás

Az aktív munkakeresők száma 2012 első hónapjában szinte stagnált, de még mindig historikusan magas szinten áll. Emellett a gyenge munkaerő-kereslet miatt az újonnan kiírt álláshelyek száma továbbra is alacsony, így az egy üres pozícióra jutó munkanélküliek száma még mindig magas, tehát a munkapiaci feltételek lazák, amint az a Beveridge-görbén látható.

3. ÁBRA: A BEVERIDGE-GÖRBE

Forrás: NFSZ

Az intézményi statisztikák alapján a négy főnél többet foglalkoztató szervezeteknél 2012 januárjában 1,5 százalékkal csökkent az alkalmazottak száma az előző év azonos időszakához képest. A vállalkozásoknál a létszámcsökkenés mértéke meghaladta az 1,7 százalékot is, amire utoljára 2010 áprilisában volt példa. A költségvetési szervezeteknél abszolút értékben kisebb volt a csökkenés, mint az elmúlt hónapokban, mivel ott a tavalyi -5 százalékos átlagos év/év változás után már csak 1,8 százalékos volt a létszámzsugorodás.

A versenyszféra kimagasló létszámcsökkenésének okai több tényezőre vezethetők vissza. Az év elejétől bevezetett minimálbéremelés és az elvárt béremelés okozta költségnövelő intézkedések hatására a vállalatok leépítésekkel reagáltak. Több jel is erre utal a statisztikák alapján. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók létszáma 2,7 százalékkal csökkent éves bázison, amire utoljára 2010 márciusában volt példa. Eközben a részmunkaidős alkalmazottak száma több mint 6 százalékkal emelkedett. Tehát azon felül, hogy nagy létszámcsökkentést hajtottak végre, a teljes munkaidős alkalmazottak közül is sokan már csak csökkentett munkaidőben dolgozhatnak.

A gazdasági válság alatt folyamatosan nőtt a kölcsönzött munkaerő száma, amely a vállalatok óvatosságát jelezte. A munkaerőkölcsönzéssel kisebb kockázatot vállalnak a cégek, ezáltal jobban tudnak alkalmazkodni a változó piaci és szabályozási környezethez. Az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységet folytató vállalatoknál a létszám a 2011 decemberében felmért 149 ezer főről 140 ezer főre esett vissza 2012 januárjára. Tehát a vállalatok első sorban a bérelt munkaerőtől váltak meg, így tartva fenn a kívánatos profitabilitást.

A többi nemzetgazdasági ágat megvizsgálva az látszik, hogy csak a szállítás, raktározás és szakmai tudományos tevékenységet folytató vállalatoknál volt létszám növekedés az előző év

azonos időszakához képest. A legnagyobb csökkenést az építőipar szenvedte el. Az egyébként is lejtmenetben lévő ágban 10,9 százalékkal csökkent az alkalmazottak száma, azonban nehéz kiszűrni, hogy mekkora hatása lehetett a rossz ipari helyzetnek, és mekkora a költségnövelő intézkedéseknek. A szorosan az építőiparhoz kapcsolódó ingatlanügyletek ágában is jelentős volt a létszámcsökkenés, amely elérte a 7,5 százalékot. A legnagyobb nemzetgazdasági ágban, a feldolgozóiparban azonban csak kisebb mértékű volt a létszámzsugorodás, amely év/év indexe 1 százalékos volt. Fontos kiemelni, hogy ezek a számok nem tükrözik azt, hogy a kölcsönzött munkaerő elbocsátása mennyivel csökkentette az alkalmazottak számát az egyes nemzetgazdasági ágakban, mivel arra vonatkozó friss statisztikák nincsenek. Az NFSZ 2010-re vonatkozó munkaerő-kölcsönzéssel kapcsolatos felmérése alapján valószínűsíthető, hogy a legtöbb alkalmazottat a feldolgozóiparból, a szállítás, raktározás ágából és a vendéglátás területéről bocsájthatták el.

A költségvetési szférában az alkalmazottak létszáma 1,8 százalékkal csökkent 2012 első hónapjában az előző év azonos időszakának bázisán. Ez annak köszönhető, hogy kevesebben voltak a közfoglalkoztatásban a költségvetési intézményekben, mint tavaly januárban. A támogatott álláshelyeket kiszűrve a szféra alkalmazottainak létszáma csak kis mértékben csökkent.

A nemzetgazdaságban a bruttó bérek éves növekedési üteme 4,3 százalékos volt az év első hónapjában, amely a tavalyi év átlagától alacsonyabb bérdinamikát jelent. Előzetes várakozásaink alapján az idei évben két nagy tényező hathat a bérekre: a minimálbér emelése és az elvárt béremelés. Elemzésünk során arra keressük a választ, hogy ezek a kormányzati lépések, hogyan hatottak a bérezési gyakorlatokra a verseny- és költségvetési szférában.

A költségvetési szektorban a bruttó bérek növekedési ütemének gyorsulása megállt 2012 januárjában, mivel a tavalyi évi átlagos 4,5 százalékos bérdinamika után 1,4 százalékos volt a keresetek emelkedése. Ez annak tudható be, hogy már nem változott olyan nagymértékben a közfoglalkoztatottak létszáma. A költségvetési szférában foglalkoztatottak egy részére 2012. januártól havonta az adó- és járulékváltozások ellentételezésére a keresetbe nem tartozó kompenzáció kifizetésére kerül sor. 2012. első hónapjában a költségvetésben a teljes munkaidős alkalmazottak mintegy 56 százaléka átlagosan 10 300 Ft juttatást kapott ezen a címen.

A versenyszférában a bruttó bérek növekedési üteme 5,2 százalékos volt, amely megegyezik az előző évben tapasztalt átlagos bérdinamikával. A szférában az szja szabályok átalakítása miatt sokaknak csökkent volna a nettó keresete, ezért a kormány bevezette az elvárt béremelést és bérkompenzációt, amelyet a vállalatok nem kötelesek betartani. A bruttó bérek alapján jól látszik, hogy nem nőtt jelentősen január hónapban a bérdinamika, azonban a rendszeres béreket megvizsgálva már látszódik a kormányzati intézkedések hatása. A jutalom nélküli bruttó átlagkeresetek 7,6 százalékkal nőttek, amely jelentősen meghaladja a

tavalyi év átlagát. Ezek alapján azt lehet feltételezni, hogy az elvárt béremelést és a bérkompenzációt a vállalatok a prémiumok és egyéb juttatások megvonásával kompenzálták, mivel arra nem terjed ki a kormányzati intézkedés. Ezek együttes hatásaként a nettó bérek növekedési üteme csak 1,4 százalékot tett ki, amely így az infláció mértékénél jóval alacsonyabb dinamikát mutatott.

Munkahelyi képzések

A munkaerőpiac szereplőinek továbbképzésében nem csak az állam vesz részt aktívan, hanem a vállalatok maguk is sok időt és energiát fordítanak alkalmazottaik oktatására. A versenyszféra vállalkozásai által biztosított munkahelyi képzések segíthetnek alkalmazkodni a gyorsan változó környezethez, versenyképességük javításán és a hosszú távú gazdaságos működésben.

2010-ben a vállalkozások 49 százalékában volt az alkalmazottnak lehetősége, hogy részt vegyenek szakmai képzésekben. Hasonló volt az arány 2005-ben is, és az 1999-es adatfelvételhez képest jelentősen nőtt az oktatást nyújtó vállalatok részesedése. Leginkább a vállalatok mérete a meghatározó a képzések tekintetében. A 10–49 főt foglalkoztató cégek csupán 43 százaléka támogatott valamilyen szakmai képzést, miközben a középvállalatok 74 százaléka és a nagyvállalatok 95 százaléka biztosított lehetőséget alkalmazottainak a szakmai fejlődésre. 2005-höz képest csak a nagyvállalatok esetében nőtt az arány, az 50–249 főt foglalkoztató középvállalkozásoknál viszont csökkenés volt tapasztalható.

A szakmai képzést nyújtó vállalatok közül tevékenység szerint kitűnnek a pénzügyi, a villamosenergia-, gáz- gőzellátás, légkondicionálás, valamint a vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelés, hulladékgazdálkodás nemzetgazdasági ágak, ahol 75–90 százalékos volt a képzési arány. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén rendkívül alacsony ez a mutatószám, mindösszesen 24 százalékos. Sajnos az előző évek tendenciáival nem hasonlíthatóak össze a 2010-es ágazati bontású adatok, mivel megváltozott a TEÁOR rendszer.

A szakmai képzések jellegét tekintve két típust különböztet meg a KSH. A hagyományos szakmai képzés a legáltalánosabb: az oktatásra kifejezetten az arra kijelölt helyen (pl. oktatóteremben, osztályteremben, képzőközpontban) kerül sor, tartalma kötött, előre meghatározott. A szakmai képzés egyéb formái viszont közvetlenül a munkához vagy a munkahelyhez kötődhetnek, tartalmuk az alkalmazottak szükségleteihez jobban igazítható. A hagyományos képzést a cégek 38 százaléka választotta, míg az egyéb típusú oktatást 36 százalék. A cégek legnagyobb része, 28 százaléka a szakmai képzések egyéb formái közül változatlanul a konferenciákon, szemináriumokon való részvételt tette lehetővé, ez azonban lényegesen – 4 százalékponttal – kisebb arány, mint 2005-ben volt. A legnagyobb visszaesés a kis- és középvállalkozásoknál történt, melyek nagy súlyukból fakadóan a nem hagyományos képzések átlagos arányának alakulását erőteljesen befolyásolták. A hagyományos szakmai

képzés részesedése jelentősen nőtt, míg a szakmai képzések egyéb formáinak aránya csökkent. Ennek hátterében az állhat, hogy a hagyományos típusú képzésekkel több embert lehet egyszerre átképezni, általánosabb és költségtakarékosabb. A válság éveiben a vállalatok kénytelenek voltak alkalmazkodni a változó piaci környezethez, ennek következtében a képzésekre biztosított forrásokból is faragniuk kellett.

1. TÁBLÁZAT: SZAKMAI KÉPZÉSEK EGYÉB FORMÁIT TÁMOGATÓ VÁLLALKOZÁSOK ARÁNYA KÉPZÉSI FORMA SZERINT AZ ÖSSZES VÁLLALKOZÁS SZÁZALÉKÁBAN

Képzési forma	1999	2005	2010
Közvetlen munkahelyen folyó képzés	16	18	19
Munkahelyi rotációk, tanulmányi látogatások	5	3	4
Tanulócsoportokban folyó képzések	4	7	5
Önképzés	6	7	8
Konferenciákon, szemináriumokon való részvétel	22	32	28
Összesen	30	41	26

Forrás: KSH

Részesedését tekintve a második legnépszerűbb képzéstípus továbbra is a közvetlen munkahelyen, munkaszituációban zajló képzés. Ennek jelentősége azonban a vállalkozás méretétől függően nagyban eltérő: a nagyvállalatok több mint fele, az 50 főnél kisebbek kevesebb, mint egyötöde alkalmazta a továbbképzés ezen formáját.

A képzést nyújtó és támogató vállalkozások arányán kívül másik fontos indikátor a képzéselérési arány, amely kifejezi a képzésben résztvevők arányát a foglalkoztatottakon belül. 2010-ben 19 százalék volt ez a ráta, amely 3 százalékponttal magasabb, mint 2005ben. A képzéselérési arány leginkább a kisvállalkozásoknál nőtt (4 százalékponttal), de a közepes és nagy vállalatok esetében is növekedést lehetett regisztrálni. Az előbbieket esetében az elérési arány 2005-höz képest, 11-ről 14 százalékra emelkedett, míg az utóbbinál 25-ről 28 százalékra.

2. TÁBLÁZAT: A KÉPZÉS HIÁNYÁNAK OKAI A KÉPZÉST NEM TÁMOGATÓ VÁLLALKOZÁSOKNÁL, SZÁZALÉK

Megnevezés	1999	2005	2010
A munkavállalók meglévő jártasságai megfelelnek a vállalkozás szükségleteinek	83	82	73
Új, megfelelő végzettségű munkavállalók felvételét részesítik előnyben	70	38	29
Nehézségek a vállalkozás képzési szükségleteinek felmérésében	5	4	3
Megfelelő képzési programok hiánya a piacon	-	9	4

A képzési költségek túl magasak a vállalkozás számára	22	25	15
A bevezető képzés nagyobb hangsúlyt kap a vállalkozásnál	39	2	4
A korábbi években már megvalósították a képzési elképzeléseiket	3	3	1
A munkavállalók túlságosan elfoglaltak	12	29	9
Egyéb	4	11	11

Forrás: KSH

2010-ben a vállalkozások több mint fele nem támogatta alkalmazottai szakmai képzését. A megkérdezettek 73 százaléka szerint a munkavállalók meglévő jártasságai megfelelnek a vállalkozás szükségleteinek, továbbá 29 százalékuk azzal érvelt, hogy új, megfelelő végzettségű munkavállalók felvételét részesítik előnyben. A képzési költségek túl magasak voltak miatt a válaszadók 15 százaléka nem támogatta munkavállalóik oktatását.

Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás idei évi megítélését a programok célzottsága, időtartama és pénzbeli ellentételezése határozza meg. Az alábbiakban áttekintjük, hogy a Belügyminisztérium milyen elveket tart fontosnak a tervezés során és milyen formában tervezi megvalósítani a 2012-es közfoglalkoztatási programokat a munkaügyi hivatalokkal együttműködve. Továbbá a magyar lakosság körében végzett közvélemény kutatásunk eredményeit is bemutatjuk.

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény 39/A. § (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a Nemzeti Foglalkoztatási Alap külön jogszabályban meghatározott közfoglalkoztatás támogatására fordítható pénzeszközök felhasználási céljai és felosztása a 2012. január 11. napján a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Belügyminisztérium közötti miniszteri megállapodás alapján került meghatározásra. Ez alapján a közfoglalkoztatás támogatására fordítható pénzeszközök felhasználásának általános céljai:

- Értéket teremtő, folyamatos munkavégzést lehetővé tevő, az ország minden területén megvalósítható és több célcsoportot is elérő közfoglalkoztatás megvalósítása.
- A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők, a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosultak számára munkaerő-piaci szolgáltatás és képzés nyújtása a közfoglalkoztatás ideje alatt annak érdekében, hogy a közfoglalkoztatott a megszerzett gyakorlat birtokában munkát tudjon vállalni az elsődleges munkaerőpiacon.
- A források felosztása tegye lehetővé, hogy a hátrányos térségekbe jusson a legtöbb forrás, de egyben a lehető legtöbb hátrányos helyzetű álláskereső, döntően

foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult, illetve ellátásban nem részesülő számára biztosított legyen a közfoglalkoztatás.

- A közfoglalkoztatásra fordítható források összehangolt biztosítása az egyéb aktív foglalkoztatáspolitikai eszközökkel a térségek számára, annak érdekében, hogy az ilyen típusú fejlesztések kiegészítő jelleggel vállaljanak szerepet az elsődleges munkaerő-piaci integráció szerepe mellett.
- Az előirányzat felhasználásának elő kell segítenie a regionális munkaerő-piaci különbségek kiegyenlítését.

A közfoglalkoztatáshoz nyújtható támogatásokról szóló 375/2010. (XII. 31.) Korm. rendelet határozza meg, hogy az egyes közfoglalkoztatási típusokban milyen időtartamra, és milyen mértékben állapítható meg támogatás. A 2012. évi tervezés során a jogszabályi feltételek mellett figyelembe vették a 2011. évi terv- és tényadatokat, tapasztalatokat, valamint előzetesen felmérésre kerültek az országos közfoglalkoztatási programok és a mintaprogramok közfoglalkoztatási létszámigényei is. Mindezek alapján került meghatározásra, hogy az egyes közfoglalkoztatási típusokban hány fő kerül bevonásra, és milyen összeg fordítható a tervezett létszám közfoglalkoztatásának támogatására.

Az idei évtől a munkaügyi központok részére decentralizálásra került az önkormányzat által szervezett hagyományos hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás pénzügyi kerete. A hosszabb időtartamú közfoglalkoztatásba bevont létszám átlagosan 5 hónap időtartamú, napi 6 órás munkaidejű, 85 százalékos mértékű bérköltség és 20 százalékos mértékű közvetlen költségtámogatás figyelembe vételével került meghatározásra. Az összlétszámon belül a szakképzettek aránya 5 százalékos mértékben lett tervezve. Továbbá az előirányzatban szerepel a Nemzetgazdasági Minisztérium által 2011. évben támogatott közfoglalkoztatási programok idei évre áthúzódó kötelezettsége, valamint a KIM Wekerle Sándor Alapkezelő által koordinált szociális földprogram 2012. évben folytatódó részének közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó költsége. A központi keretből kerül finanszírozásra a közfoglalkoztatási mintaprogramok indítása, amelyek a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló mellékletben felsorolt 94 hátrányos helyzetű kistérségben és a Gyöngyösi kistérség öt kiemelt településén, valamint három egyedi döntés alapján kiválasztott (Devecseri, Téti, Pécsi) kistérségben indul a 2012. évben.

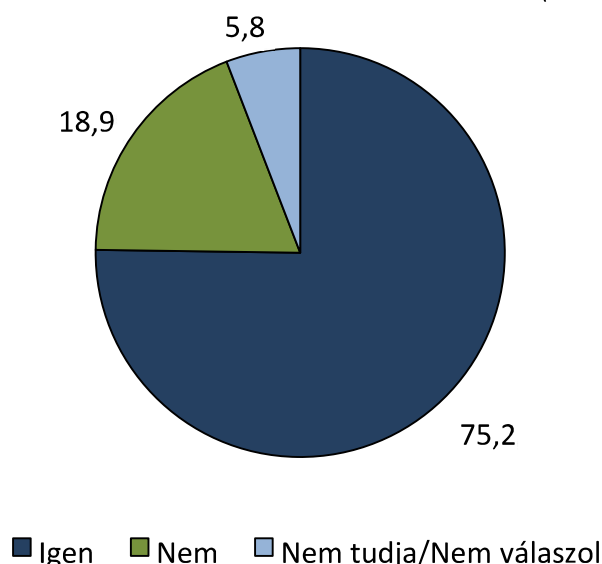
A mintaprogramok esetében a bér- és a közvetlen költségek mellett a beruházási és dologi költségek és kiadások is támogathatóak. Ennek figyelembe vételével, valamint a 2011. évi mintaprogramok tapasztalatai alapján meghatározásra került az egy főre maximálisan igénybe vehető fajlagos költség és ezáltal a támogatható létszám.

Az országos közfoglalkoztatási programokban a napi munkaidő egységesen 8 óra, a szakképzettek aránya az összlétszámon belül 5 százalék lehet az idén a Belügyminisztérium szerint. A bérköltség támogatás mértéke 100 százalék, a közvetlen költség támogatásának

mértéke 20 százalék. Közfoglalkoztatóként eltérő a foglalkoztatás időtartama. A tervezéskor figyelembe vették a közfoglalkoztatók előzetes létszámgényeit.

A tavalyi évben iskolai végzettség alapján a közfoglalkoztatottak 55 százaléka rendelkezett alapfokú, 28 százalékuk szakiskolai vagy szakmunkásképzőben szerzett végzettséggel, 15 százalékok középiskolai érettségivel és 2 százalékuk volt felsőfokú végzettségű. Hasonló kategóriák alapján az álláskereső összetétele a következő volt: 41, 30, 24 és 5 százalék.

4. ÁBRA: KÖZVÉLEMÉNY KUTATÁS A KÖZMUNKA ELFOGADÁSÁRÓL(SZÁZALÉK)

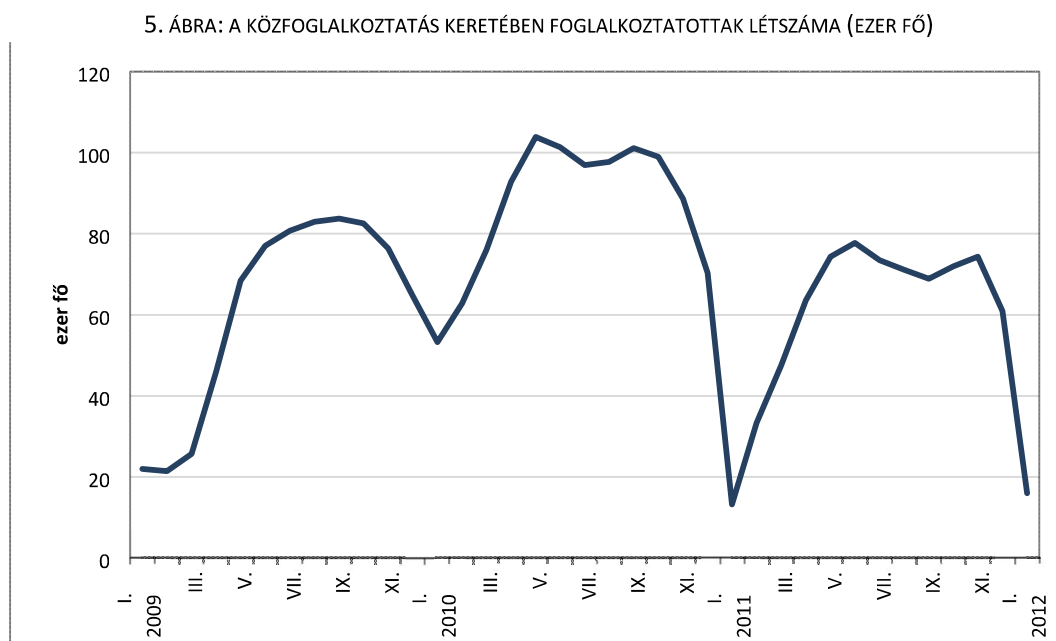

Forrás: Századvég

Közüvélemény kutatásunk alapján az állapítható meg, hogy a megkérdezettek 80 százaléka szerint a közfoglalkoztatás hasznosnak tekinthető, valamint 78 százalékuk tisztában van azzal, hogy milyen feladatokat látnak el a közfoglalkoztatottak. A foglalkoztatáspolitikai szempontjából legrelevánsabb kérdés az volt, hogy a munkapiac aktív szereplői közül hányan fogadnák el a támogatott álláslehetőséget, ha elveszítenék munkájukat és nem lenne más lehetőségük. A válaszadók 75 százaléka nyilatkozott arról, hogy elfogadná a közmunkát. Iskolai végzettség szerinti megoszlás alapján az látszik, hogy az általános iskolai végzettséggel rendelkezők inkább választanák a közmunkát, és a legkevésbé a középiskolai végzettséggel rendelkezők. Tehát a diplomás aktívok is jobban hajlanak a közmunka elfogadására, mint azon aktívok, akik érettségivel rendelkeznek.

A közfoglalkoztatásban résztvevők létszáma 16 ezer fő volt idén januárban, ami az előző év azonos időszakához képest közel három ezer fős bővülést jelent. Az összehasonlítást nehezíti, hogy más jellegű a rendszer, de a két időszak megegyezik abban, hogy pont az évforduló idején volt az átalakításuk. Tavaly januárban megszűnt az „Út a munkához” program és létrejöttek az új közfoglalkoztatási formák. Abban az időszakban az átállás nehézkes volt, és csak az év közepe felé futottak fel a programok. Az idei évben is hasonló a helyzet, hiszen megszűnt a rövid idejű (4 órás) közfoglalkoztatási forma, és már csak a

mintaprogramok, a hosszú idejű és az országos közfoglalkoztatási formák vannak. Így a nagyarányú rövid közfoglalkoztatási programok kifizetésével 61 ezer főről jelentősen csökkent a résztvevők száma. Jellemzően a téli közfoglalkoztatásban lévők és az áthúzó programok alkalmazottai vannak a rendszerben. Ez a költségvetési számokon is érezhető, hiszen január hónapban a tervezett 132 milliárd forintos költségvetési keretösszegeből csak 2 milliárd forintot használtak fel.

Forrás: KSH

Az idei év további részében jelentősen nőhet a közfoglalkoztatásban résztvevők száma, ami a programok szezonálisával és az újonnan kiírt pályázatokkal van összefüggésben. Az már a költségvetési számokon is jól nyomon követhető, hogy február hónapban 2,6 milliárd forintról 15,1 milliárd forintra emelkedett a Startmunka-program kiadása.

A tervezés során előtérbe helyezett szempontok fontosak, és nagy részük megegyezik az eddigi programok szellemiségével. Az elsődleges irányelv, hogy a hátrányos kistérségek szociális helyzetét, valamint a munkaerő versenyképességét kell javítani. Ehhez fontos volt, hogy a részmunkaidős, rövid idejű közfoglalkoztatási formát háttérbe szorítsák (jelen esetben teljesen megszűnt), és egy stabilabb jövedelemforrást biztosítsanak a résztvevőknek. A másik fontos irányelv, hogy mindenki kapjon közmunkát, aki igényel. Ezért is érdemes kitérni arra, hogy a költségvetésben szereplő 132 milliárdos keretösszeg egy felülről nyitott tétel, és lehetséges év közben új forrásokat allokálni a közfoglalkoztatásra.

Nemzeti Foglalkoztatási Alap 2012

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadási része jelentősen átalakult a 2011-es Munkaerő-piaci Alaphoz képest. Az aktív támogatásokra szánt összegek kevésbé változtak, azonban a passzív

ellátásokra lényegesen kevesebbet tervezett a kormány az álláskeresői járadék folyósítási idejének lerövidülése miatt.

Bevételi oldalról az előirányzat 19 százaléka teljesült eddig az első két hónap alatt. A szakképzési hozzájárulásból befolyt összegek nagymértékűek, hiszen már a teljes évre tervezett összeg 36 százaléka befolyt az államkasszába. A többi bevételi forrás nem közvetlenül a Nemzeti Foglalkoztatási Alapba folyik be, így azok évközi értékelése nehézkes.

A két hónap alatt összesen 64,6 milliárd forint bevétel teljesült a teljes évre tervezett 341 milliárdból.

3. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI AZ ÉV ELSŐ KÉT HÓNAPJÁBAN

Bevételek	módosított előirányzat	II.hó	teljesítés II. hó	I- teljesítés %-a
Járadékbevételek és hozzájárulások	246 230	31 507	51 013	21
- egészségbzt. és munkaerőpiaci járadék NFA-t megill. hányada	119 900	9 674	26 458	22
- szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada	73 630	5 405	5 414	7
- szakképzési hozzájárulás	52 700	16 427	19 140	36
Költségvetési támogatás	50 000	4 000	8 000	16
Egyéb bevételek	2 830	130	153	5
- területi egyéb bevétel	830	40	57	7
- központi egyéb bevétel	1 000	89	96	10
- szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	1 000	0	0	0
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000	86	103	10
TÁMOP intézkedések bevételei	41 065	551	551	1
Követelés elengedés bevétele (technikai)	0	0	0	-
Be nem azonosított bevétel	0	3 988	4 758	-
Függő tételek	0	51	51	-
Összes bevétel	341 125	40 314	64 629	19

Forrás: Magyar Államkincstár

A kiadási oldali tételek többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Aktív támogatások közül a foglalkoztatási és képzési támogatásokra eddig 1,6 milliárd forintot költött az állam, ami az előirányzat teljes évre vonatkozó összegéhez képest 6 százalékos teljesítést jelent. Hasonló képet mutat a szakképzési és felnőttképzési támogatások felhasználása is, amely az év elején még mindig alacsonynak tekinthető. Ez elsősorban szezonális hatásokkal magyarázható, mivel az év elején még lassan futnak fel a programok.

A passzív kiadásokban teljesen más hatása van a szezonálisnak. Az álláskeresői ellátásokra az év elején általában többet kell költeni, mint az év további részében. Ez leginkább az idejének

a tavalyi évre igaz. Mindkét esztendőben jelentősen befolyásolta a kiadásokat a közfoglalkoztatás átalakítása. 2012 elején jelentősen nőtt a regisztrált álláskereső száma, mivel megszűnt a rövid időtartamú közfoglalkoztatás, és így sokan elveszítették támogatott státuszukat. Ezután bejelentkezve a munkaügyi központokba, sokan voltak jogosultak álláskeresői és foglalkoztatás helyettesítő támogatásra. Ezért lehetett az, hogy az egész évre tervezett passzív kiadások 27 százalékát már kifizették.

4. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI AZ ÉV ELSŐ KÉT HÓNAPJÁBAN

Kiadások	módosított előirányzat	II.hó	teljesítés II. hó	I- jesítés %-a
Aktív támogatások	31 988	1 182	2 480	8
- foglalkoztatási és képzési támogatások	25 988	762	1 620	6
- járulékkedvezmény megtérítés	6 000	420	860	14
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	23 483	1 098	1 098	5
Passzív kiadások	58 700	5 900	15 894	27
- álláskeresői ellátások	57 000	5 900	15 894	28
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	1 700	0	0	0
Bérgarancia kifizetések	6 000	291	741	12
Működtetési célú kifizetések	300	4	12	4
Startmunka-program	132 183	15 111	17 764	13
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 000	0	0	0
EU-s elő- és társfinanszírozás	52 979	2 782	5 539	10
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	37 512	1 566	3 207	9
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	8 500	1 216	2 332	27
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	6 967	0	0	0
Követelés elengedés kiadása (technikai)	0	0	0	-
Függő tételek	0	1	1	-
Összes kiadás	307 632	26 368	43 528	14
Egyenlegváltozás	33 493	13 946	21 101	63

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív eszközök közé tartozó közfoglalkoztatás kiadásai az év elején még viszonylag alacsonyok voltak a már említett átalakítások miatt. Az év második hónapjában azonban már lényegesen magasabbak voltak a kiadások, mint az első hónapban, ezért valószínűsíthető, hogy sokkal többen kezdték meg a munkát februárban, mint januárban.

A tervezett kiadások 14 százalékát, azaz 43,5 milliárd forintot kifizettek az év első két hónapjában. Az egyenleg így 21 milliárd forintos volt.